

Källkritik i undervisningen

- Struktur för ett aktivt MIK-arbete
- Undervisningsexempel
- Samarbetsmöjligheter

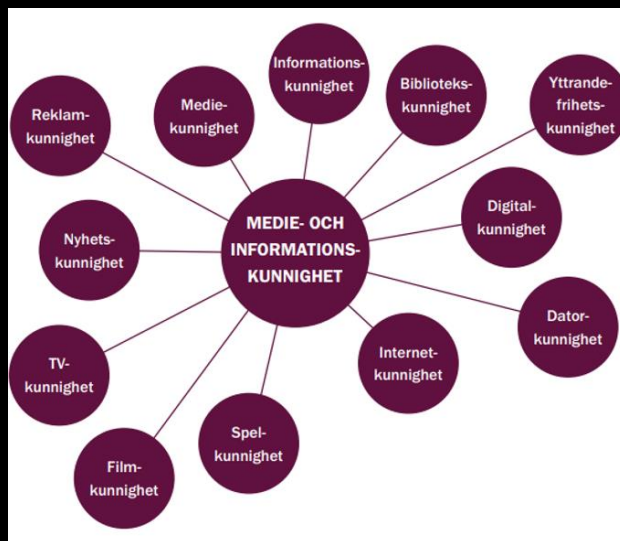
SIFU 2023

Charlotta Granath

MIK-handledning

MIK är vidare än källkritik och källtillit. Begreppet handlar om att förstå mediernas roll i samhället samt att finna, söka, analysera, kritiskt värdera och själv uttrycka sig samt skapa innehåll i olika medier.
 Statens Medieråd

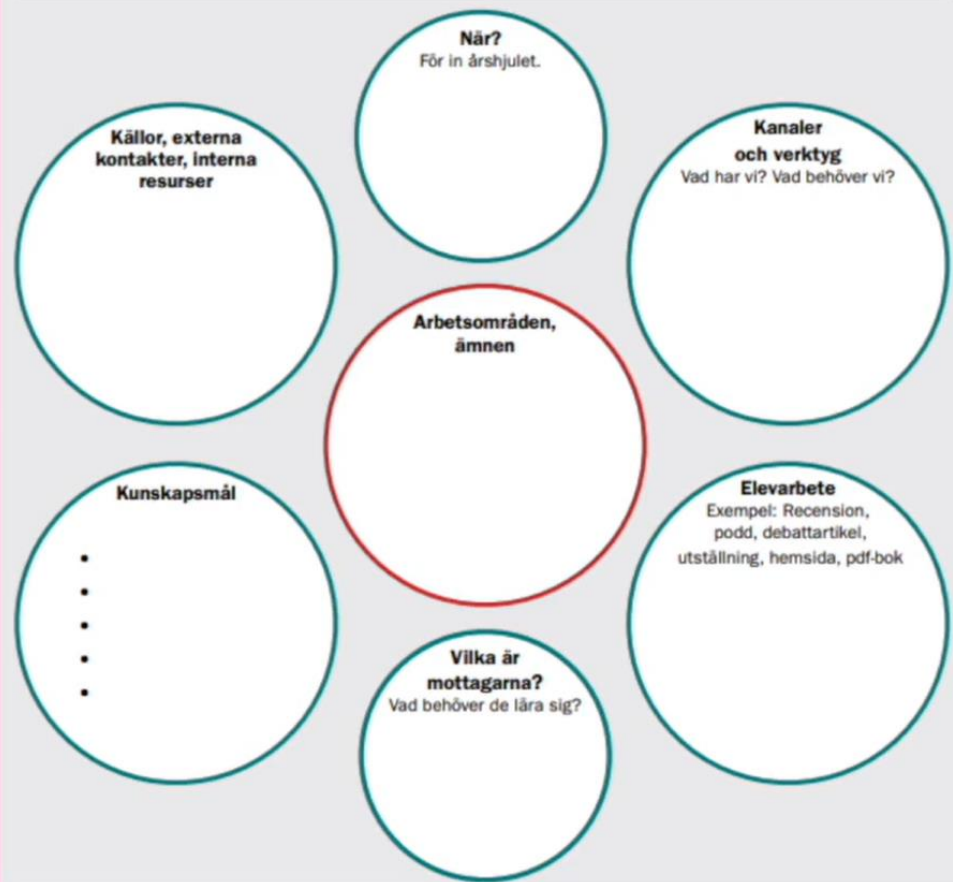

Steg 1 Medielandskapets förändring - unga och nätet

Steg 2 Unga som producenter och publicister av innehåll. Lagar, integritet och upphovsrätt

Steg 3 Skapa en MIK-plan med hjälp av årshjulet

Övergripande mål och syfte:

Argumentation
 Protest
 Namninsamling
 Förening
 Medborgarförslag
 Dialog

Skatten ska gå till fler lärare – inte semester på lyxhotell
 Sverige är på många sätt ett jämlikt land. Detta tack vare bland annat en stor välfärdsstat, där alla – oavsett hur stora föräldrarnas plånböcker är – har rätt till en avgiftsfri skola, vård vid behov och en meningsfull fritid. Men utvecklingen går åt fel håll.

När ska ungas mående tas på allvar?
 Fler och fler unga drabbas av psykisk ohälsa och allt färre uppger elever att de känner sig otrygga i skolorna. Trots den aktiva debatten ring skolmiljön och ungas välmående fortsätter den negativa trenden och läget blir tändigt värre. Det krävs krafttag och konkreta insatser för att förbättra...

Ämnesbetyg löser inte problemet med ungas stress
 Dagens betygssystem är långt ifrån optimalt. Det är bra

Ungt Perspektiv 2022

Sveriges unga förtjänar en nystart
 Efter snart åtta år med den nuvarande regeringen kan vi se hur det allra mest grundläggande fallerar. Sverige

Desinformation – vad är det?

UtbildningsRadion

Särskilt vanligt har det varit vid krig. Redan farao Ramses den andre

-som levde i Egypten för över 3 000 år sen sägs ha ljugit-

Desinformation =

När någon med mening sprider falska uppgifter med avsikten att luras, förvanska eller missleda.

Propaganda =

När någon försöker vinna över dig till sin sida genom att berätta historier som du ska tro på eller få känslor för. De kan bygga på sanningen men är vinklade. Någon kan också rent av hitta på och luras.

Under den svenska stormaktstiden på 1600- och 1700-talet

Den sovjetiske diktatorn Josef Stalin sägs ha uppfunnit begreppet år 1923.

För Tysklands Adolf Hitler blev desinformation också ett viktigt grepp.

Kartor om kriget i Ukraina

Se vilka områden i Ukraina som Ryssland har kontroll i just nu, till vilka länder det Ukrainska folket flyr – och ytterligare kartor som ger kontext till kriget. Uppgifterna om läget just nu ska tolkas med försiktighet, som alltid vid stora nyhetshändelser.

[SVT, Datajournalistik](#)

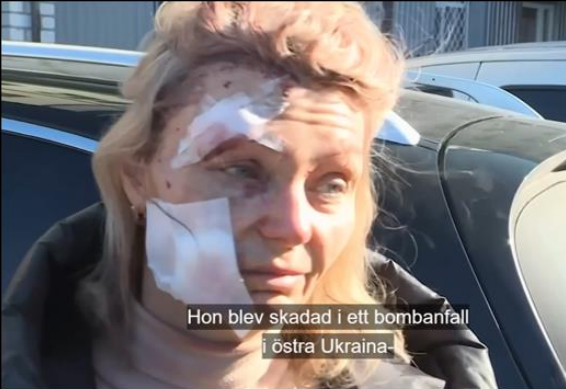
-även i traditionella medier och det har postats och pratats så mycket-

Hela poängen här är att skapa en bild av ett motstånd-

Men den här bilden las ut av Ukrainas försvarsdepartement redan 2019.

Hon blev skadad i ett bombanfall i östra Ukraina-

-och det dokumenterades på marken av fotografer på plats.

Det som hände var att det började spridas desinformation om henne-

-och allt det här kom från en gasexplosion i Ryssland 2018.

Egenskaper som främjar ett källkritiskt tänkande

Ödmjukhet

Ompröva och var ödmjuk inför andras kunskap.

Nyfikenhet

Ta del av andras perspektiv.

Noggrannhet

Jämför olika källor, utforska andras perspektiv.

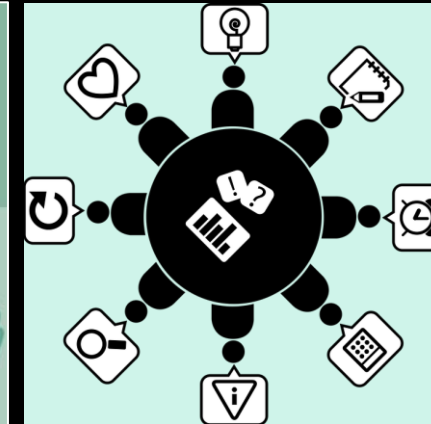
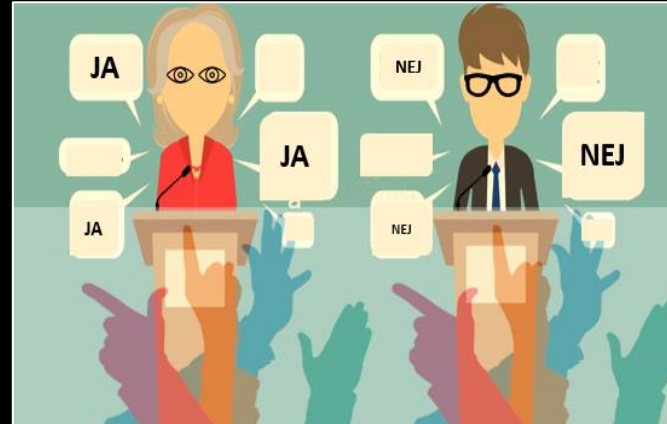
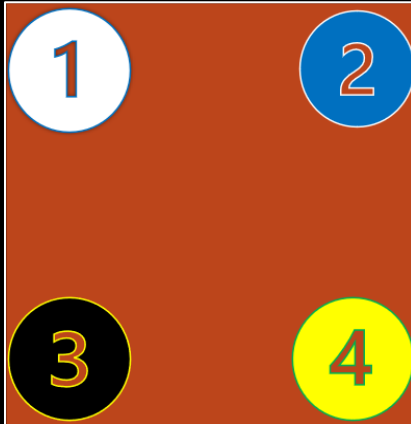
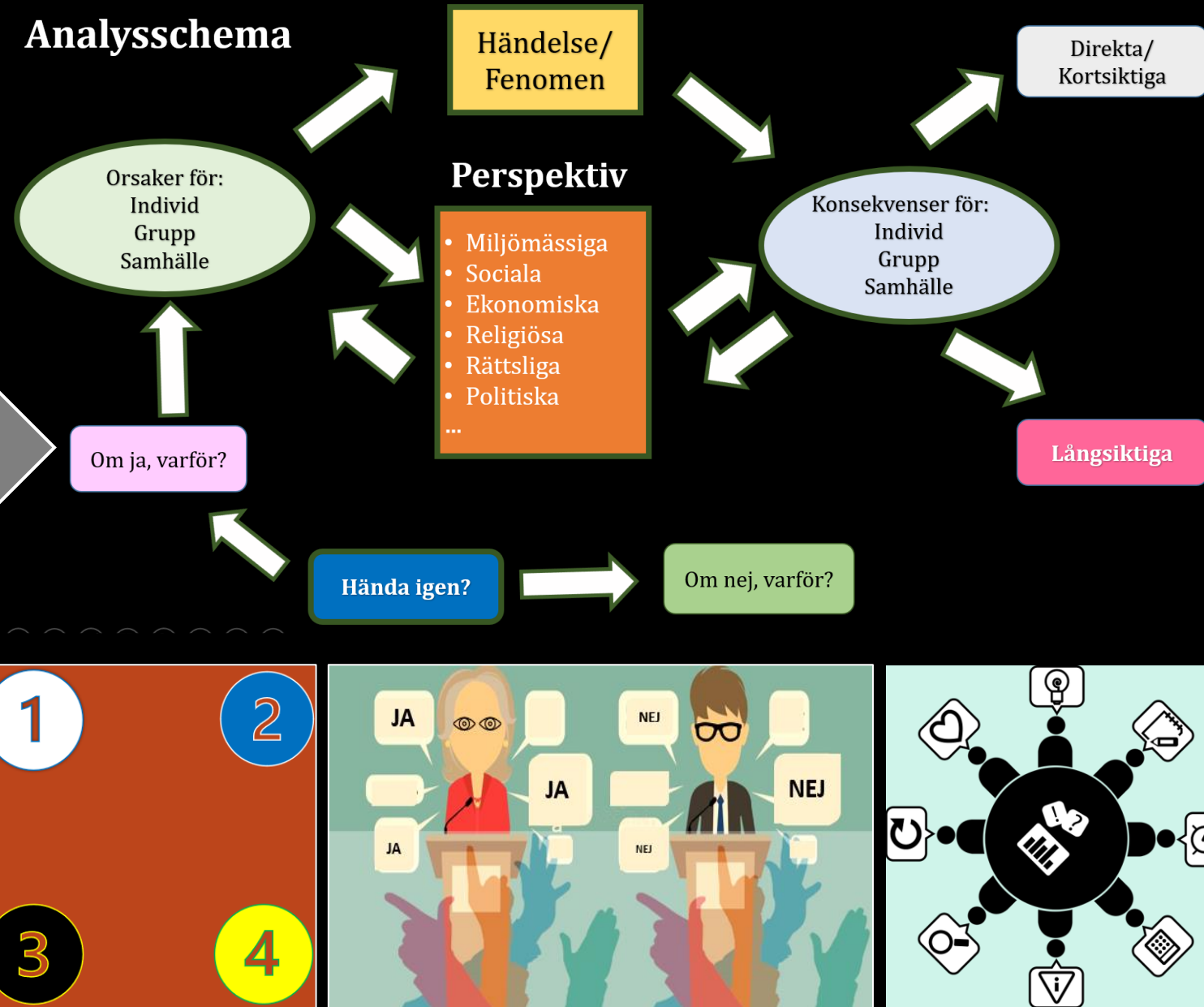
Självständighet

Styrs inte av vad andra tycker och tänker, du kan missa information som talar för en annan slutsats.

Thomas Nygren, professor vid Uppsala universitet
Ödmjukhet är viktigt för förmågan till källkritik (2018)

Metoder för
undervisningen

Analysschema

Film, Källkritik
Forum för levande historia

Konrad Kujau i rätten 1984, mannen som skapade
Hitlers förfälskade dagböcker. Foto: AP

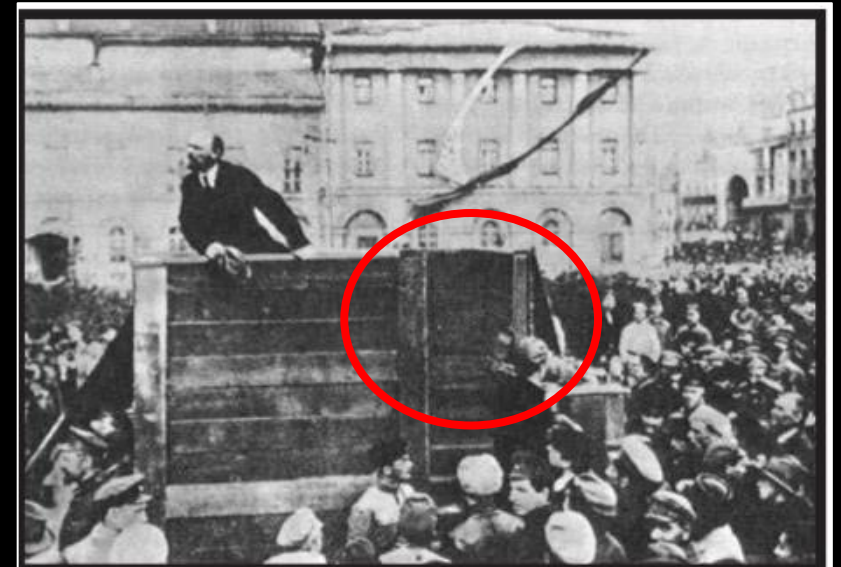

Äkthet
Närhet
Tendens
Beroende

Forum för levande historia, Lenin och Trotskij

Foto: Wikimedia Commons

Forum för levande historia

Foto: Wikimedia Commons

Äkthet

Närhet

Tendens

Beroende

Källa 1

Engelskt rykort från en soldat 1917.
(National Archives GB, Catalogue ref: R.A11.253/516)

Källa 2

Fotografi av franska soldater i skyttegravar vid västfronten.
(Wikimedia commons)

Källa 3

Jemadar Mir Dast, I.O.M., 55th Coke's Rifles (Frontier Force), attached 57th Wilde's Rifles (Frontier Force).

For most conspicuous bravery and great ability at Ypres on 26th April, 1915, when he led his platoon with great gallantry during the attack, and afterwards collected various parties of the regiment (when no British Officers were left) and kept them under his command until the retirement was ordered.

Jemadar Mir Dast subsequently on this day displayed remarkable courage in helping to carry eight British and Indian Officers into safety, whilst exposed to very heavy fire.

Förenklad översättning

Jemadar Mir Dast visade stort mod och skicklighet vid Ypres den 26 april 1915 när han ledde sina soldater i strid. Jemadar Mir Dast visade också prov på handlingskraft när han hjälpte åtta brittiska och indiska officerare i säkerhet under kraftig beskjutning.

London Gazette, en nyhetstidning från 1915.
(National Archives GB, Catalogue ref: ZJ 1/622)

Källa 4

Natten blir outhärdlig. Vi kan inte sova, vi stirrar framför oss, halvsovande. Tjaden beklagar att vi slösat våra brödbitar på råttorna. Även om de gnagt på dem, borde vi lugnt ha plockat upp dem. Vem som helst av oss skulle gärna äta upp dem nu. Vi lider brist på vatten också, men ännu är detta inte så kännbart.

Frammot morgonen, medan det ännu är mörkt, blir det oroligt hos oss. Genom ingången störtar flyende råttor ned och rusar uppför väggarna. Fickklamporna lyser upp förvirringen. Alla skriker och svär och slår. Det är många timmars raseri och förtvivlan, som nu kommer till utbrott. Ansiktena är förvridna, armarna slår, djuren skriker, vi har svårt för att sluta, och det är nära att vi börjar anfalla varandra.

Citat ur boken På västfronten intet nytt av Erich Maria Remarque
(Wahlströms bokförlag 1976)

Erich Maria Remarque stred för Tyskland på västfronten under första världskriget. Efteråt skrev han boken På västfronten intet nytt som kom ut i Tyskland år 1929. Den handlar om en 19-årig tysk soldat under första världskriget. Nazisterna brände boken när de kom till makten eftersom de tyckte att den sänkte stridsmoralen.

Källa 5

Målningen Paths of Glory av CRW Nevinson från 1917
(© Imperial War Museums)

Källa 6

"Deltar du?"

Propagandaposter från Eng.
(Wikimedia commons)

Are **YOU** in this?

Källa 7

"there were two bodies buried in front parapet, one of which had only two inches of earth on it. There were many bodies within a few yds. of the parapet. The stench was sickening. Hundreds of half empty jam tins were littered about, and naturally crowded with flies. The latrine arrangements were not adequate."

Utdrag ur general Haigs krigsnoteringar från juni 1915.
(National Archives, GB WO 256/4)

Förenklad översättning

Två kroppar var begravda vid den främre skyddsvallen. En av kropparna var knappt täckt med jord. Det var många kroppar runt omkring skyddsvallen. Stanken var hemsk. Hundratals halvtomma syltburkar låg och skräpade och samlade flugor. Toaletterna var inte ordnade på ett bra sätt.

Källa 8

Engelskt julkort från fronten.
(National Archives GB, R.A11.2)

1. **VEM** eller vilka är det som ligger bakom källan?
2. **VAD** innehåller informationen? Är det fakta eller åsikter?
3. **NÄR** skrevs eller uppdaterades informationen? Är den gammal eller ny?
4. **VARFÖR** vill någon sprida informationen? Vill källan få dig att tycka eller köpa något?
5. **HUR** hittade du källan? Var det via någon du litar på?

Åsa Larsson,
UtbildningsRadion, UR

Kolla källan!

Ställ de kritiska frågorna

VEM HAR GJORT WEBSIDAN?
Är det en myndighet? En organisation? Ett företag?
En privatperson? Någon som kan ämnet?
Är det någon du litar på?

VARFÖR ÄR WEBSIDAN GJORD?
För att informera om något? Luras? Sprida en åsikt?
Sälja något? Underhålla?

HUR SER WEBSIDAN UT?
Har den kontaktinformation? Fungerande länkar?
Trovärdiga källhänvisningar? Senast granskad-datum?

KAN DU FÅ INFORMATION FRÅN ANDRA STÄLLEN?
Har du jämfört med vad du redan vet?
Har du jämfört med andra källor?

Skolverket

KÄLLKRITIK

att söka och granska källor

UR, Källkritik och källtillit

KÄLLTILLIT

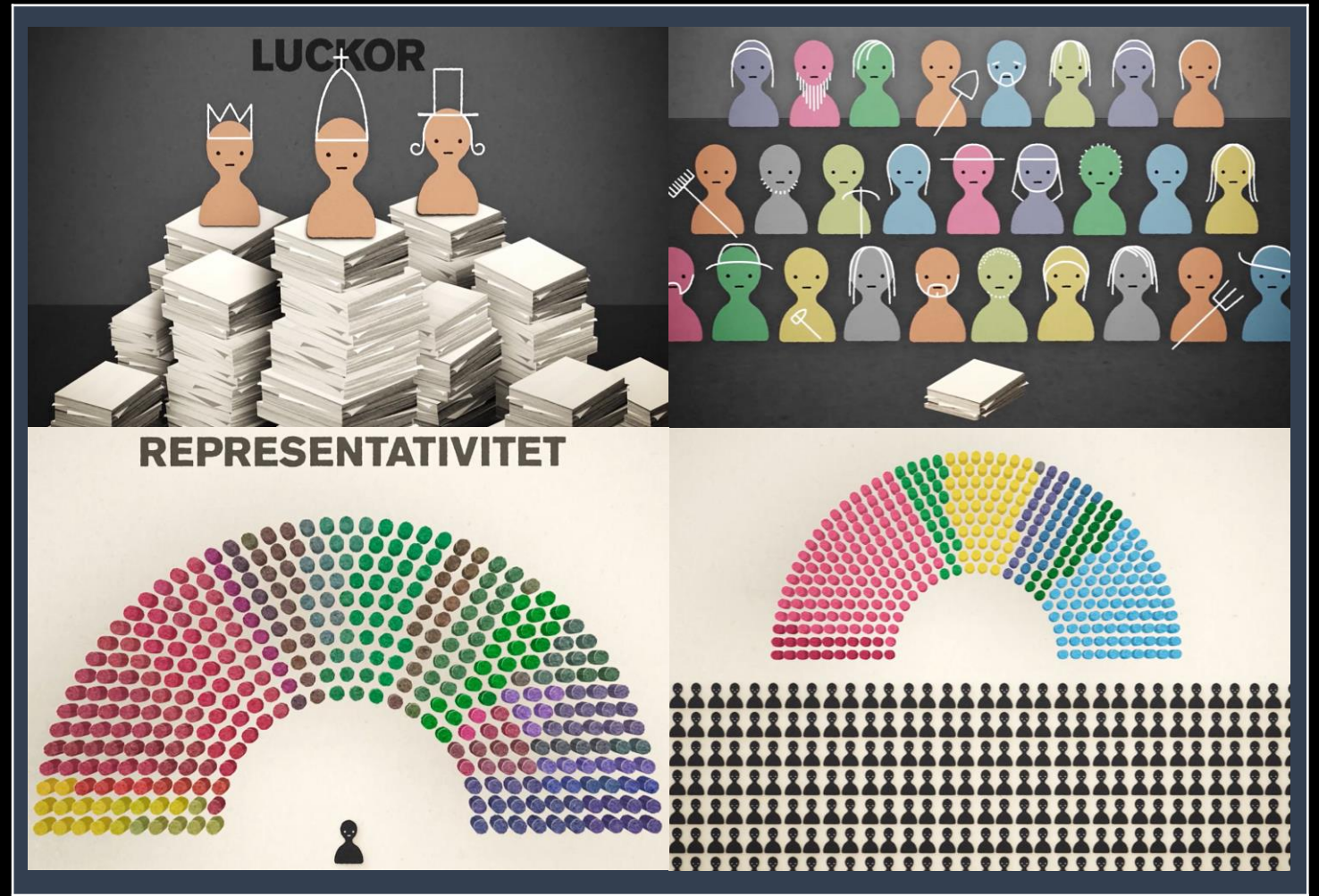
Vilka källor litar du på?

Källtillit

1. Finns det **källhänvisningar**?
2. Är källan **oberoende**?
3. **Vem** är det som uttalar sig?
4. Se upp för **falsk trygghet** – bara för att det ser proffsigt ut behöver det inte vara sant.
5. Hitta **fler** källor som **bekräftar** påståendet

5. Luckor

6. Representativitet

MIK-hjulet tydliggör ett
aktivt arbete.
Digital kompetens och källkritik i
praktiken

Uppgiften presenteras.

Sök och värdera källor utifrån ett specifikt syfte.

Eleverna tar plats som producenter av någon form av material.
Text, podcast, film, utställning, artikel, poster etc.

Lär andra/presentera

Hur gick det?
Vad kan vi göra annorlunda nästa gång? Fick vi den effekt vi ville?
Använd metoden EPA.

Syfte och betygskriterier kopplas till arbetet

Arbete med barnkonventionen

Vad vet eleverna om barnkonventionen?
Diskutera i mindre grupper.

- Välj tre artiklar som eleverna anser vara viktiga eller intressanta.
- Studera Barnens världskarta. Vad ser vi? Arbeta i par.
- Dra en lott i Livets Lotteri.

Rädda Barnen

BARNENS VÄRLDSKARTA

Länder med lagstiftning mot barnaga

Vilket land skulle du födas i?
Dra en lott i Livets Lotteri

STOPPA HJULET

DU FÖDDES I:
BURUNDI
Sådan är att du skulle födas just här är:
0,31%
att se vilka risker du skulle utsättas för som barn.

Dina risker i Burundi:

- Analfabeter - flickor
- Barnmortalityt
- Barnarbete
- Barnmissbruk
- Brist på vatten och toaletter
- Extrem fattigdom
- Fysik
- Fysisk och psykisk misshandel
- Neuralkatstroer
- Sexuellt våld
- Udeltäckning

STILLA HAVET, BRASILIEN, PERU, BOLIVIA, PARAGUAY, ARGENTINA, URUGUAY, ATLANTEN, REPUBLIKEN KONGO, KENYA, SEYCHELLERNA, INDISKA OCEANEN, SYDAFRIKA, NYA ZEELAND

Rädda Barnen

År 1980

BARNENS VÄRLDSKARTA

LÄNDER MED LAGSTIFTNING MOT BARNAGA

SVERIGE

Arbeta i par. Ta reda på mer!

Tipsa om webbplatser som Unicef, Barnombudsmannen och Rädda barnen.

Ta fram en gemensam lista på källor som handlar om barnkonventionen. Granska kritiskt!

Undersök:

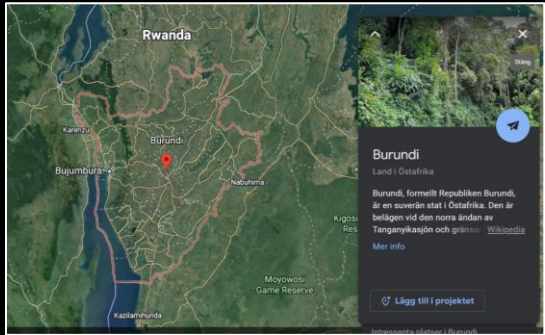
- Vad är barnkonventionen?
- När och varför kom den till?
- Vilka kan behöva lära sig mer om barnkonventionen?
- Hur går vi tillväga för att få fram information?

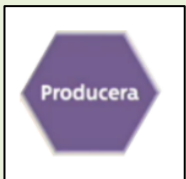
Artikel 2
Alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras.

Artikel 3
Barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barnet.

Artikel 6
Varje barn har rätt att överleva, leva och utvecklas.

Artikel 12
Barn har rätt att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör dem. När åsikterna beaktas ska hänsyn tas till barnets ålder och mognad.

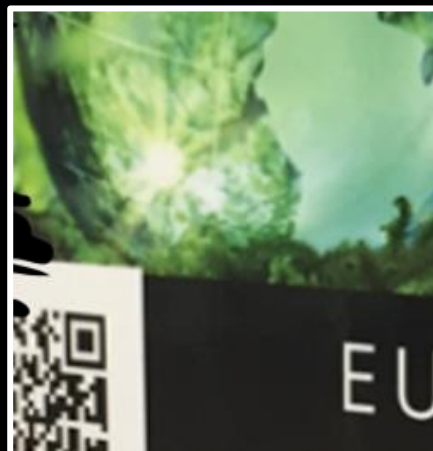
Välj en målgrupp. Lär andra om barnkonventionen.

- Muntlig presentation med en digital presentation eller bild.
- En tidningsartikel.
- Film, pjäs, affisch, broschyr, spel.

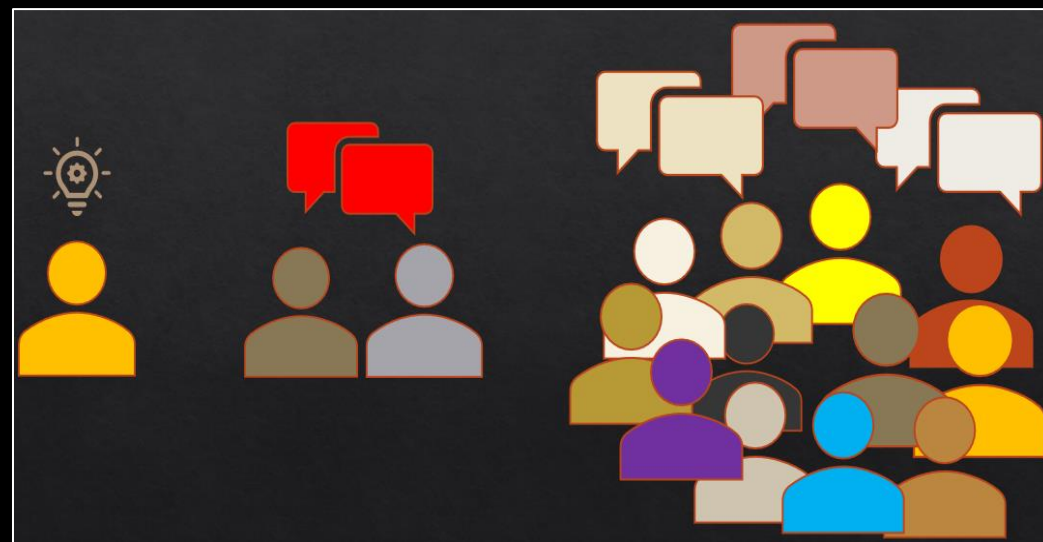

Nå ut med arbetet - skapa en utställning!

- Hur kan vi arbeta vidare med barnkonventionen för att bidra till ökade kunskaper?
- Reflektion enligt EPA.

- Muntlig framställning
- Källkritik
- Mänskliga rättigheter
- Analysera samhällsfrågor

Medeltiden – Vem skriver historien?

- Inspelad föreläsning, källkritik
- Filmer och genomgång om Medeltiden
- Checklista som överensstämmer med betygskriterier

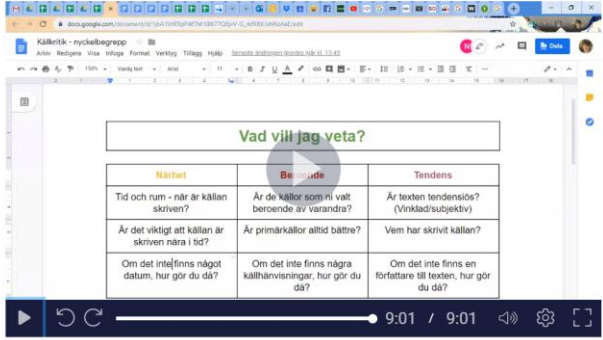
Instruktioner – historiska personer under Medeltiden

- Vilken är vår vedertagna syn på historien?
- Vem skriver historia?
- Vad är sanning?

Syfte:

- Få förståelse för hur historia skapas
- Få fördjupad kunskap kring viktiga historiska personer
- Vilka faktorer drev utvecklingen under Medeltiden?
- Kritiskt granska och tolka källor

 Instruktionsfilm: Källkritik - hur du använder nyckelbegreppen

Nähet	Betyg	Tendens
Tid och rum - när är källan skriven?	Är de källor som ni valt beroende av varandra?	Är texten tendenslös? (Vinklad/subjektiv)
Är det viktigt att källan är skriven nära i tid?	Är primärkällor alltid bättre?	Vem har skrivit källan?
Om det inte finns något datum, hur gör du då?	Om det inte finns några källhänvisningar, hur gör du då?	Om det inte finns en författare till texten, hur gör du då?

Rikard Lejonhjärta

Elisabeth I

Karin Månsdotter

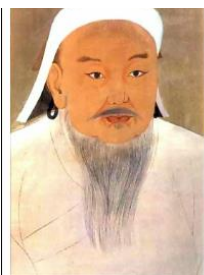
Heliga Birgitta

Cristofer Columbus

Maria Stuart

Djingis Khan

Henrik VIII

Jeanne D'Arc

Martin Luther

Erik XIV

Leonardo da Vinci

1.

Läs in dig på tiden, personen och landet. För att förstå din huvudperson så måste du förstå sammanhanget. Tänk politiskt, religiöst, socialt och ekonomiskt.

- a) Vem är din huvudperson och varför är hen känd?
- b) När i tiden befinner vi oss?
- c) Vad händer i landet? I världen? Nya idéer, stora händelser osv.
- d) Hur ser maktförhållandena ut?
- e) Hur ser handeln ut?
- f) Annat viktigt att ta upp.

2.

- a) Kan du få fram information om ditt porträtt?
- b) När målades bilden, av vem och i vilket syfte?

3.

- a) Hur framställs personen i porträttet?
- b) Vad avses speglas i bilden? Hur framkommer det?
- c) Vilken känsla får du? Analysera ansiktsuttryck, kläder, smycken, position, hur står personen osv.

4.

- a) Hur framställs personen i källorna du valt att arbeta med?
- b) Hur väl stämmer informationen med porträttet?
- c) Vilka sidor av personen har du fått fram? Exempel: God/ond/hjälte/terrorist/mäktig/bunden osv.

5.

Vilka teman kan du koppla till ditt porträtt? Politik/ekonomi/religion/sociala faktorer osv.

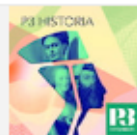
6.

Avslutningsvis. Dra en slutsats om porträttet är en rättvis tolkning av personen. Motivera ditt svar!

Söka och värdera

- Besök på bibliotek, låna litteratur
- Lyssna på P3 Historia, Sveriges radio
- Gruppdiskussion om den historiska samtiden, personerna och källkritik.

sverigesradio

P3 Historia

▶ Jeanne d'Arc - helgon, häxa eller härförare?

43 min - sön 02 jul 2017 kl 08:02

Bondflickan Jeanne d'Arcs öde har fascinerat i snart sexhundra år - jungfrun som tog sig rakt in i kungens egen armé. Hennes stora mod ledde till triumf, men också till hennes brutala fall.

🔊 Ladda ner (43 min, MP3) 🌐 Min sida ➦ Dela

▶ Erik XIV - Skandaler, galenskap och mord

15 min - mån 24 dec 2018 kl 11:00

Han var kungen som under sin tid på tronen var med om många skandaler och man sa att han var galen. Mottståndarna fanns överallt - men det skulle visa sig att farligast av alla var hans egen bror.

🔊 Ladda ner (15 min, MP3) 🌐 Min sida ➦ Dela

▶ Karin Månsdotter - pigan som blev drottning av Sverige

51 min - tor 17 okt 2019 kl 07:00

En osannolik klassresan från värdshuspiga till drottning, genom det mesta skandaläktenskapet i Sveriges historia. Ett äktenskap som innebar upphöjelse men också ett brutalt fall.

🔊 Ladda ner (51 min, MP3) 🌐 Min sida ➦ Dela

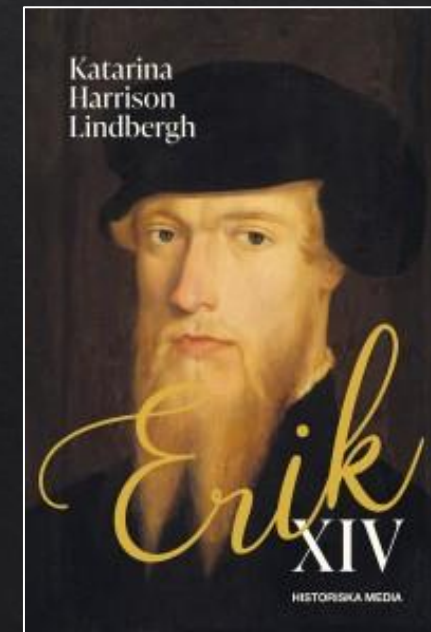
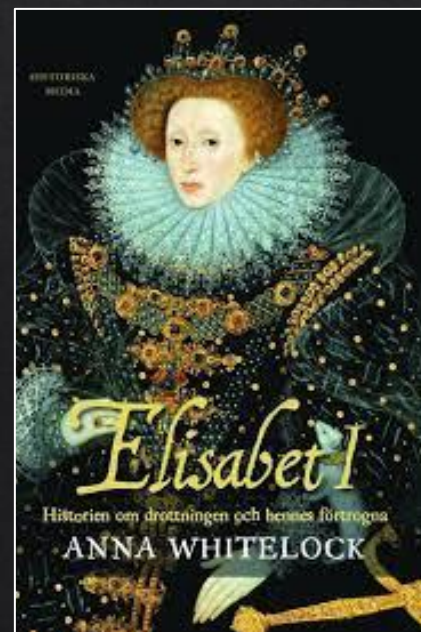
Producera

- Skapa filmer, podcast, presentationer med digitalt stödmaterial

Tolkning

- Bakgrunden
- Hållning
- Ansiktsuttryck
- Religion/politik
- Politiskt aktiv

- Recensera bok och podcast. Använd QR-koder.
- Presentera arbetet för nya mottagare. Utställning.

Aktör och struktur.

Diskussion och reflektion kring enskilda aktörers påverkan på samhället.

- Enligt checklista
- Muntlig presentation.
- Skriftlig uppgift om källkritik.

Checklista

Beskrivning av personen

1. Är beskrivningen av personen omfattande? Visar på hur hen beskrivs ur olika perspektiv? Kontrollera vilka perspektiv du tar upp!
2. Tar du upp personens betydelse för den tid hen levde i? Tar du upp flera perspektiv i frågan?
3. Diskuterar du tolkningarna av personen i fråga och drar en slutsats av vilken som mest rimlig?

Begreppskunskap

4. Använder du historiska begrepp på ett korrekt sätt?

Källkritik

5. Har du granskat källorna utifrån samtliga källkritiska kriterier? Grundar du din analys i källmaterialet på ett tydligt sätt?
6. För du en diskussion i din analys innan du drar en slutsats om källmaterialets användbarhet för uppgiften i fråga?

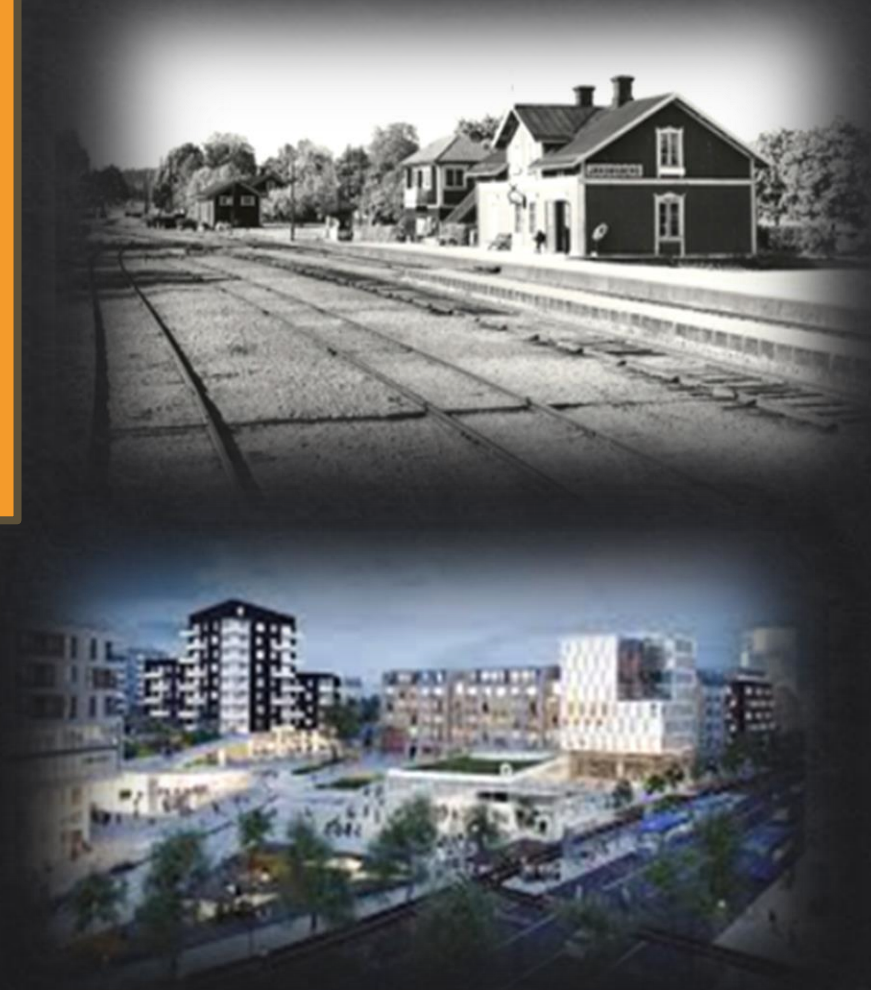
- Hållbar utveckling
- Historiska megastäder – dagens städer
- Rom, Tekal, Alexandria, Aten
- Fältstudier, studiebesök, intervjuer.
- Fördjupningsgrupper
- Barkarbystaden, www.barkarby.se

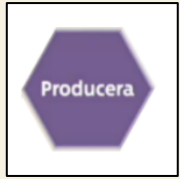

- Bostäder
- Transport
- Kultur och fritid
- Handel
- Sjukvård
- Utbildning
- Energi/avfall

SVT, Historiens megastäder

- Filmer
- Bygg framtidens hållbara stad i Minecraft och slöjd/bild
- Muntliga presentationer i fält

Till tjänstepersoner, politiker, andra klasser och vårdnadshavare.

I loggbok och enligt EPA.

Presentationer och skriftliga inlämningar.

Källkritik, historiebruk och rasism – Sverige och omvärlden

- Föreläsning om upphovsrätt, medgivande för intervjuer
- Källkritik och historiebruk, St Barthelemy.

- Vetenskapligt historiebruk
- Existentiellt historiebruk
- Moraliskt historiebruk
- Politiskt-pedagogiskt historiebruk
- Ideologiskt historiebruk
- Icke-bruk
- Ekonomiskt/kommersiellt historiebruk

03:08

HISTORIEBRUK PÅ 3 MINUTER

Kategorier: Introduktionsfilm, Källkritik, historiebruk &

Dela:

Forum för levande historia

"Grundregeln"

Generellt är alla verk skyddade 70 år efter att skaparen har dött. Därför finns det text tusentals varianter på Mona Lisa på t-shirts, affischer, böcker osv. Men det finns andra regler också så man ska alltid dubbelkolla om ni hittar något verk som ni vill använda på något sätt. Det finns situationer där familj eller efterlämnare som ävt en konstnärlig upphovsrätt har tyckts förtvå sin.

Creative Commons

cc creative commons Share your work

Help us build a vibrant, collaborative global commons

Creative Commons > What We Do > Program areas > Open Culture > Legal Music For Videos

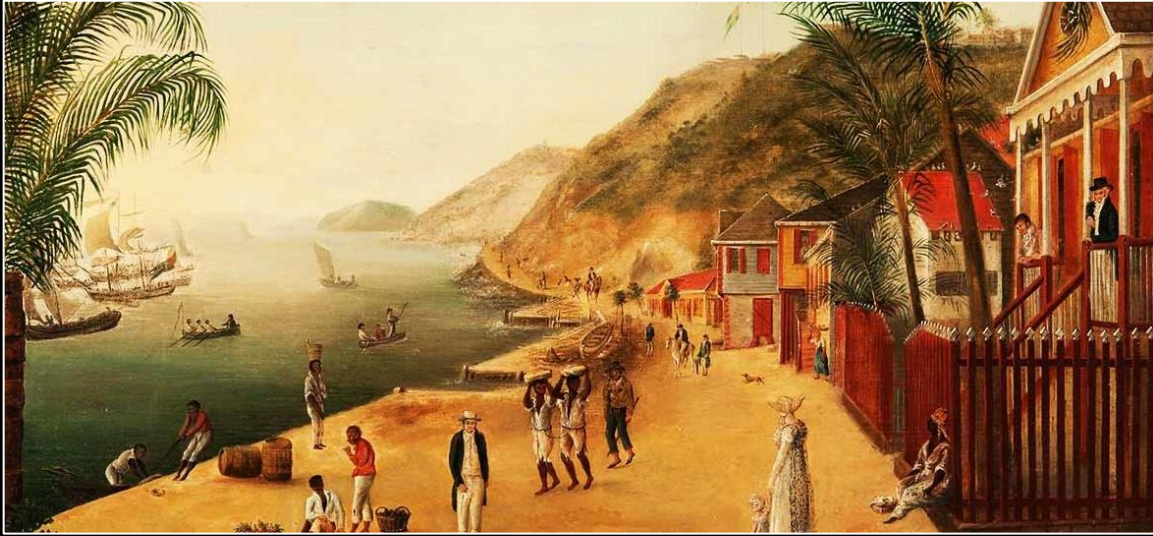
Legal Music For Videos

Many musicians choose to release their songs under Creative Commons licenses, which give you the legal right to do things like use their music in your videos.

What is Creative Commons?

- Bildanalys
- Podcast
- Film
- Granskning av barnlitteratur från 1930-talet, "Vi och de andra"
- Rasbiologiska institutet

Historia.nu med Urban Lindstedt [Dela](#) [+ Följ](#) [Acast](#)
S:t Barthélemy – En skamfläck i Sveriges historia
 16 mars 2022 · 49 min · Lyssna senare

Podcast

Svensk slavhandel
 Avsnitt 2 · 28 min
 Finns även som [Synstolktat](#) · [Teckenspråkstolktat](#)

Film

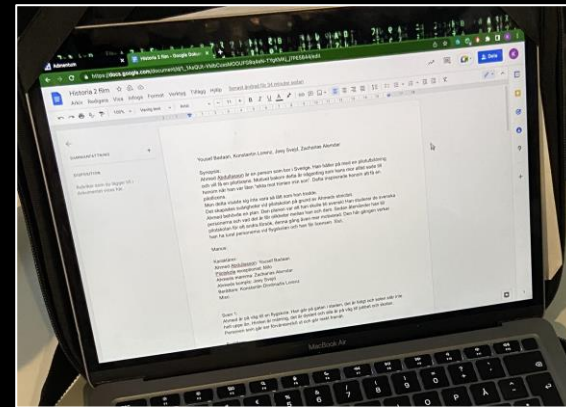
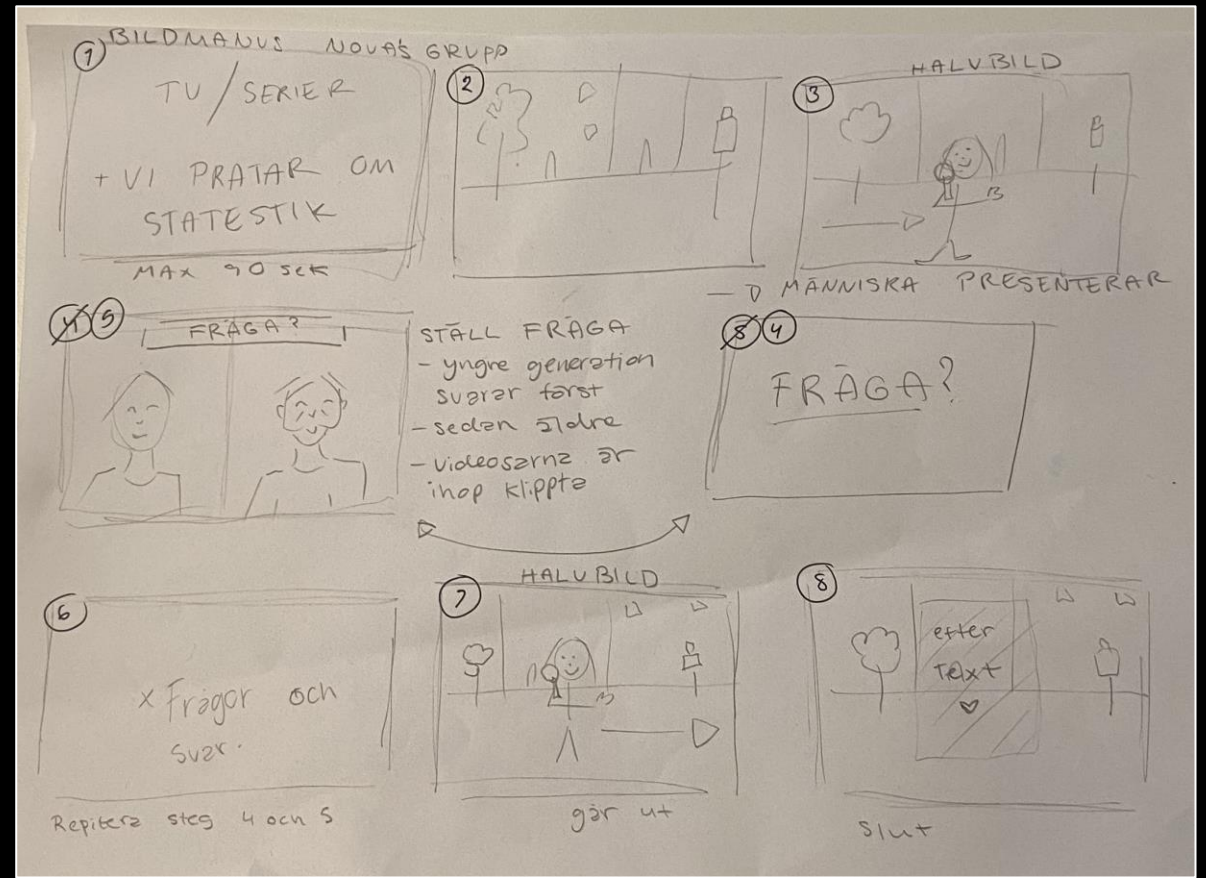

Vi och de andra
Skolradion och folkskolans barntidning. I barnberättelser från 1930-talet gjordes en tydlig uppdelning mellan vi och de, mellan svenskarna och de andra.
 Anne-Li Lindgren, forskare i barn- och ungdomsvetenskap

- Vilka är "vi" och vilka är "de andra"?
- Vilka tankar får du när du hör föreläsningen?
- Vilka förutfattade meningar och "sanningar" lyfts fram i litteraturen?
- Varför får detta stå oemotsagt?
- Vad känner du till om den historiska samtiden? (1930-talet)

- Bild- och textmanus
- Intervjua
- Filma
- Skapa en affisch

Filmfestival

En av filmerna som skapats av ungdomarna

- Reflektion i loggbok, diskussioner.
- Bedömning enligt checklista
- Presentation (muntlig, film, podcast)
- Skriftlig uppgift om källkritik och historiebruk

VÄLJ HÄNDELSE OCH SÄTT IGÅNG ATT JOBBA MED HISTORIEBRUK.

1969

LÄGERSKOLAN 1969
Skönlitteratur om romernas historia.

1993

MOSKÉBYGGET 1993
Protestera med hjälp av historiska argument.

2015

S:T BARTHÉLEMY 2015
Resereportage med koppling till Sveriges koloniala historia.

2015

BOLLHUSMÖTET 2015
En historisk pjäs om flyktingpolitik

2016

NOMADSKOLAN 2016
En film om samisk historia.

RESEREPORTAGE MED KOPPLING TILL SVERIGES KOLONIALA HISTORIA

Ön S:t Barthélemy i Karibien var från slutet av 1700-talet en svensk koloni. Vilket innebar att ön – trots att den låg så långt borta – ägdes av Sverige. Syftet med att ha kolonier var bland annat att kunna tjäna pengar på dem. Innan ön blev svensk tillhörde den Frankrike. I slutet av 1800-talet köpte Frankrike tillbaka ön.

Lyxparadiset på forna svensk-ön

Veckans resa

■ **ST BARTH.** En gång var St Barth svenskt, men nu är det all världens rika och berömda som koloniserar den lilla ön.

■ **Vi letar svenskminnen och kändistillhåll** på en av Karibiens exklusivaste öar.

GUSTAVIA: St Barthés huvudstad brukar vara full med flygplaner – den karibiska ön lockar till sig kändisar och miljardärer.

GUSTAVIA: St Barthés huvudstad brukar vara full med flygplaner – den karibiska ön lockar till sig kändisar och miljardärer.

GUSTAVIA: St Barthés huvudstad brukar vara full med flygplaner – den karibiska ön lockar till sig kändisar och miljardärer.

Kändisarnas favorit i Karibien, St Barthélemy, har svensk historia och firar Piteådagen

Östra Strandgatan och **Kungsgatan** står det på gatukyltarna i St Barths enda stad Gustavia. Flygplanet heter Gustave III. Invånarna på St Barths veckor nära stolta över sin svenska historia. Den karibiska ön som egentligen heter Saint-Barthélemy var ja Sveriges enda koloni under nästan hundra år från 1784 till 1878.

Gustavia visnert sedan 1778. Nils var också med när de gamla svenska kanonerna på Fort Gustav togs igen för att bli sålda.

När vi sköt med den tredje folk att en fabrik exploderat, berättar Nils glatt på okändt språk.

– På när kommer i stort sett allihop hit. Man får veta det ett litet strömande.

Claude s på en tur in i trer att jet är ett (St Barth).

Här finns ingen kränksinnet. Och så får de vara i fred. Det kommer bara några få paparazzi bland. De tar några bilder och lämnar igen.

Men Nils Dufour mår inte så mycket av kändisarna.

– Det är ganska intressant men om danska champagne kan kosta 250 000 kronor... Hitt går både kändisar och alla andra.

Men Dufour mår inte så mycket av kändisarna.

– Det är ganska intressant men om danska champagne kan kosta 250 000 kronor... Hitt går både kändisar och alla andra.

Men Dufour mår inte så mycket av kändisarna.

– Det är ganska intressant men om danska champagne kan kosta 250 000 kronor... Hitt går både kändisar och alla andra.

ALLT OM RESOR

NYA ALLT OM RESOR FINNS I DIN BUTIK!

• Färdplaner • 10 färdplaner i veckan • 20 resor till New York

EXPRESSA 628

ST BARTHÉLEMY

Elisabet Axén
text & foto

GRAND HOTEL

ST BARTHÉLEMY

GRAND HOTEL

Hur har artikelförfattaren använt historien i sitt resereportage?

Vilket syfte?

- Vilket tror du är artikelförfattarens syfte med att använda historien på detta sätt?
- Varför publicerar *Allt om resor* artikeln? Resonera utifrån de olika historiebruken.

Konsekvenser?

- Vilka konsekvenser kan det få att använda historien på detta sätt? Varför? För vem?

1. **Förklara** – Är syftet att sprida kunskap? Vad vill man sprida kunskap om? Varför? Är syftet att vi ska förstå något bättre i dag eller i framtiden?
2. **Bekräfta** – Är syftet att bekräfta något som man tycker är viktigt idag? Vad, vem eller vilka vill man bekräfta? Är syftet att förstärka något? Vad, vem eller vilka vill man förstärka?
3. **Förändra** – Är syftet att förändra något? Vad vill man förändra? Vilka konsekvenser vill man att förändringen ska få? För vem eller vilka?
4. **Kommersiellt** – Är syftet att tjäna pengar eller vill man vinna något annat? Vad är det man försöker sälja in?

Kvinnohistoria – Kvinnans plats

- Genomgång och filmer
- Källkritik, luckor
- Indelning av case
- Filmanalys Suffragette

Kvinnorna före dig

Avsnitt 6 - 28 min

Finns även som Syntolkat · Teckenspråkstolkat

Kvinnans århundrade

Avsnitt 3 - 28 min

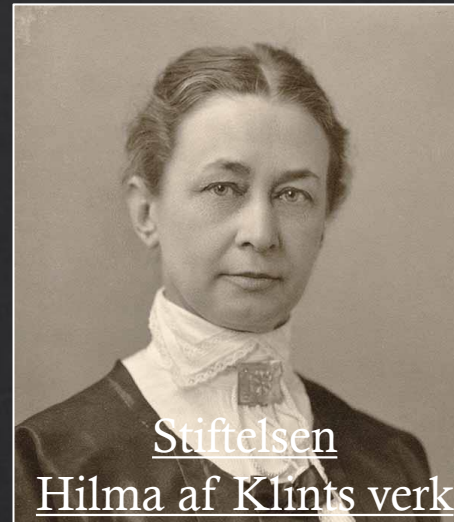
När man läser svenska historiebrevningar kan man få intryck av att kvinnor inte gjort så mycket. Men kvinnor har varit aktiva i samhällsutvecklingen och jobbat med samma saker som män.
Kvinnorna före dig

Vid 1800-talets början var kvinnor hårt styrda och hade inga rättigheter. Hon fick inte ärva, var inte myndig, hade ingen rösträtt och fick inte äga egendom. Industrialismen och nya politiska uppfattningar kom under 1800-talets gång att långsamt förändra samhället. Kvinnor tog plats i arbetslivet och mot slutet av seklet hade många rättigheter vunnits.
Kvinnans århundrade

Filmanalys Suffragette

Historiebruk och historieskrivning säger ofta mycket om den tid som de skapas i, ibland mer än tiden de vill beskriva.

1. Vilka riktar sig filmen till? Förklara varför du anser det.
2. Hur framställs Suffragette-rörelsen? Vilka är offer, förövare, hjältar etc?
3. Är det en nyanserad bild av rörelsen? Varför/ varför inte?
4. Vad är filmens budskap?
5. Varför tror du att filmen producerades 2015? Vad kan den säga om vår samtid?
6. Vilken typer av historiebruk förekommer i filmen?

Intervju med Kerstin Hesselgren - en av de första riksdagskvinnorna.
Året är 1922.
SverigesRadio, SR

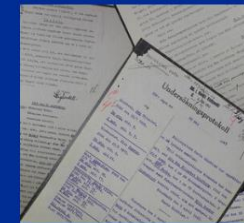
- Podcast
- Besök på bibliotek, museum och arkiv
- Stadsvandring

KVINNANS PLATS!

Stockholms Kvinnohistoriska –
ett museum som verkar i de
offentliga och digitala rummen.

"LESBISKA LIGAN" PÅ GREV TUREGATAN, 1943

Välkommen till Grev Turegatan 75 på Östermalm, alldeles i närheten av Stadion. Här utspelar sig ett svartsjukedrama som leder till att polisen senare dömer fem kvinnor för "otukt, som mot naturen är". Året är 1943, ett år innan homosexualitet avkriminaliseras i Sverige för att i stället klassas som en sjukdom.

KLÅDA I KÖN TILL BRYGGARGATAN 6, 1889

Det är höst år 1889 och du står på Bryggargatan 6 och väntar. Utanför den här adressen ringlar sig en lång kö av mestadels kvinnor. Men vem väntar alla på? Vi befinner oss i en tid innan kvinnlig rösträtt och sexualupplysning, en tid då kvinnokroppen var ett enda stort mysterium. Det ville doktor Karolina Widerström ändra på.

GRUPP 8 FYLLER STADSHUSET, 1970

Från åtta seminariedeltagare till feministisk frontrörelse. Det är juni 1970 och över hundra kvinnor har samlats i Stadsmuseet vid Slussen i Stockholm. På agendan: diskussion om kvinnors frigörelse.

TAIKON FLYTTAR TILL TANTO, 1945

Året är 1945 och den blivande aktivisten och författaren Katarina Taikon har precis flyttat in i ett hus under Årstabron med sin familj. Hittills har familjen bott i tält runt om i Sverige till följd av den reglering som förbjuder romska familjer rätten till fast bostad. Katarinas egna erfarenheter av diskriminering blir en viktig drivkraft i hennes kommande kamp för romers rättigheter.

BRYGGERSKORNA ORGANISERAR SIG, 1901

Välkommen till Münchenbryggeriet och sekelskiftets Stockholm. Här råder febril aktivitet när dalkullor brygger öl till de törstiga stockholmarna. I de framväxande svenska industrierna är många av arbetarna kvinnor. Förhållandena på fabrikerna är tuffa och fackföreningar växer fram för att kämpa för bättre villkor.

Instruktioner - arbetsgång

- Vem var din huvudperson/dina huvudpersoner? Varför pratar vi om henne/dem?
- Hur beskrivs din huvudperson/huvudpersoner?
- Vart befinner vi oss? Vad kan du berätta om platsen under den tiden då din huvudperson verkade här?
- När i tiden befinner vi oss? Vad säger denna händelse om tiden du studerat? Om samhället, normer, synen på kvinnan? Vilka rättigheter/skyldigheter hade kvinnorna? Var kvinnorna myndiga?

- Hur kommer det sig att vi vet så mycket om din huvudperson/dina huvudpersoner? Vad är det som avgör att en händelse eller person bevaras för eftervärlden? Hur skapas historia?
- Vilka händelser eller fenomen begränsade kvinnorna under den tid du studerat? Vilka av dessa har vi kommit över eller förbi? Finns det något fenomen som begränsar kvinnor idag som du tror kan upplevas annorlunda om 50 år?
- Går det att koppla händelsen till i dag? Finns det någon händelse, fenomen eller liknande i dag som påminner om händelsen? Vilka likheter respektive skillnader ser du?

KLÅDA I KÖN TILL BRYGGARGATAN 6, 1889

Det är höst år 1889 och du står på Bryggargatan 6 och väntar. Utanför den här adressen ringlar sig en lång kö av mestadels kvinnor. Det är en blandad skara av gamla och unga, rika och fattiga. Kvinnor som kanske aldrig hade kommit samman annars, men som nu kikar över varandras axlar medan kön rör sig närmare och närmare porten. Men vart leder kön? Och vem är det som alla har kommit för att träffa?

Innanför porten ligger doktor Karolina Widerströms nyöppnade klinik som har kommit att bli en fristad för många kvinnor i Stockholm. I väntrummet fortsätter trängseln av patienter som väntar på att få träffa den efterlängtade läkaren. För doktor Widerström är inte vilken läkare som helst, hon är Sveriges första kvinnliga läkare. Hon är inte bara unik som den enda kvinnan i sin bransch, Karolina vill upplysa stockholmarna om ämnen som under denna tid är tabubelagda och som inte ens andra läkare visar intresse för. Vi befinner oss i en tid innan kvinnlig rösträtt och sexualupplysning, en tid då kvinnokroppen var ett enda stort mysterium. Det ville Karolina Widerström ändra på.

Karolina Widerström år 1906. Fotograf: Okänd. Se bilden på [Stockholmskällan](#).

FÖLJ MED IN PÅ KLINIKEN

Efter tiden på Bryggargatan 6 flyttade Karolina Widerström sin klinik till Gamla Brogatan. Följ med in! Fotografen är okänd och bilderna är tagna mellan 1893–1906. Reproduktion: KvinnSam, Göteborgs universitetsbibliotek.

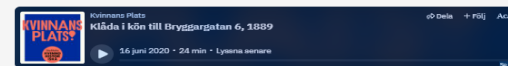

+ ELEVUPPGIFTER

Till varje avsnitt i Kvinnans Plats finns olika elevuppgifter som kan användas i undervisningen.
← Kopplingar till skolans styrdokument

Uppgift 1.

- Lyssna på podden: "Klåda i kön till Bryggargatan" (tid: 25 min).

Fundera: Vad var det som gjorde Karolina Widerström unik för sin tid?

Analysera: Hur kommer det sig att vi vet så mycket om Karolina Widerström? Vad är det som avgör att en händelse eller person bevaras för eftervärlden? Hur skapas historia? Ge exempel på detta i fallet med Karolina. ##

Uppgift 2.

Podden tar upp begreppet tystnadskultur? Hur hanterade Karolina Widerström den tidens tystnadskultur? Finns det någon tystnadskultur i dag? Resonera och jämför.

Uppgift 3.

Vilka händelser eller fenomen begränsade 1880-talets kvinnor? Vilka av dessa har vi kommit över eller förbi? Finns det något fenomen som begränsar kvinnor idag som du tror kan upplevas annorlunda om 50 år?

Uppgift 4.

Om du fick ställa en fråga till Karolina Widerström, vad skulle du då fråga? Hur tror du att hon skulle ha svarat? Skriv ner eller spela in ditt svar.

Uppgift 5.

Lyssna på podden och lös quizet.

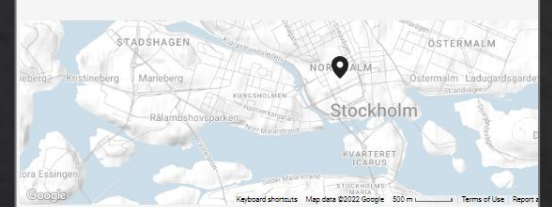
PLATSEN — DÅ OCH NU

Bryggargatan öser ut från Klara sjö, fotograferat 1901. Fotograf okänd. I ett av husen fanns Karolina Widerströms första mottagning fram till år 1893, då hon flyttade den till Gamla Brogatan 15. Du kan se fler äldre bilder från Bryggargatan på [Stockholmskällan](#).

Utsikt mot Bryggargatan fotograferat från Centralbangården någon gång mellan 1890–1911. Fotograf okänd. Du kan se fler äldre bilder från Bryggargatan på [Stockholmskällan](#).

MENSAKTIVIST PÅ 1800-TALET

nummer.

Iduns läkartiklar.

(Bihäftet till Idun)

VII
Om menstruationen och dess hygien.

AF
Doktor Karolina Widerström.

En kvinnas värd och omsorgen om dess normala utveckling tilldrags sig i våra dagar ett allt större intresse. Och med rätt ty en frisk själ trifves bäst i en frisk kropp.

En period, som af kvinnan särskild förtäring utmärks, är den som kallas menstruationen. Den är en periodiskt återkommande händelse hos kvinnan.

Menstruationen är det slyliga fenomenet af en periodiskt återkommande händelse hos kvinnan. Den är en periodiskt återkommande händelse hos kvinnan.

Menstruationen är det slyliga fenomenet af en periodiskt återkommande händelse hos kvinnan. Den är en periodiskt återkommande händelse hos kvinnan.

Karolina Widerströms kamp för att upplysa kvinnor om hur deras egna kroppar fungerade möttes inte alltid av hyllningar, vilket vi kan höra om i avsnittet.

Här kan du läsa hela Karolina Widerströms text om mens som publicerades i tidsningen Idun år 1896. Artiklen upprörde så många läsare att tidsningen bad om ursäkt för den i senare nummer.

“LESBISKA LIGAN” PÅ GREV TUREGATAN, 1943

Fast hemma? Följ med på en digital vandring.

Slå på podden och ta dig till platsen med hjälp av Google Street View. (Om du är på din smartphone nu, vänd på telefonen.)

Uppgift 1. Lyssna, fundera, analysera och reflektera.

- **Lyssna på podden:** "Den lesbiska ligan" (tid: 25 min).

- **Fundera:** Vad var det som hände?
- **Analysera:** Vad säger denna händelse om 1940-talet? Om samhället, normer, synen på kvinnan med mera? Till hjälp kan du använda dig av extra material som berättar om platsen och händelsen på webbplatsen Kvinnans plats.
- **Reflektera:** Går det att koppla händelsen till i dag? Finns det någon händelse, fenomen eller liknande i dag som påminner om händelsen på 1940-talet? Vilka likheter respektive skillnader ser du?

Uppgift 2. Vilka händelser och människor går till historien?

♀ HISTORISKA ÅRTAL ♂

- **1608**
Mänlig homosexualitet blir ett brott och samlag straffas med döden. Kvinnlig homosexualitet ignoreras eftersom lesbiska inte anses ägna sig åt sex.
- **1778**
Inga fler homosexuella avrättas för brottet sodomi i Sverige efter 1778.
- **1865**
Lesbiskt sex straffbeläggs för första gången i lagen om "otukt som mot naturen är", men först på 1900-talet blir kvinnor åtalade.
- **1944**
Homosexuella handlingar avkriminaliseras i Sverige och homosexualitet betraktas nu i stället som en mentalsjukdom.
- **1972**
I Sverige tillåts könskorrigeringar av transexuella, som första land i världen.
- **1978**
Samma åldersgräns, 15 år, införs för homo- och heterosexuellt sex. Innan var myndighets-åldern 18 år för homosexuella och 15 år för heterosexuella.
- **1987**
Diskriminering på grund av sexuell läggning blir förbjudet.
- **1995**
Partnerskapslagen för homosexuella införs.
- **1999**
Lagen om förbud mot diskriminering i arbetslivet på grund av sexuell läggning införs.
- **2003**
Hets på grund av sexuell läggning inkluderas i lagen om hets mot folkgrupp.
- **2005**
Lesbiska par får rätt till inseminering via sjukvården.
- **2009**
Rätt till samkönade äktenskap.
- **2013**
Kravet om sterilisering i samband med könsbekräftande behandling avskaffas.

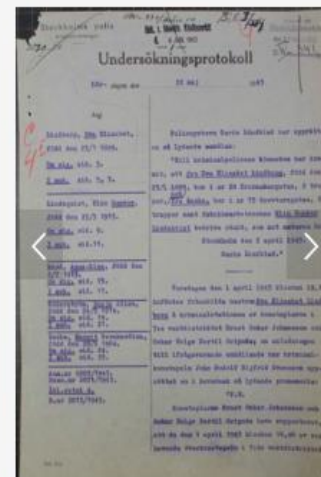
RÄTTSHANDLINGARNA

Materialet från utredningen resulterade i en mängd rättshandlingar som än i dag finns sparade i arkiven, bland det enda bevarade materialet i sitt slag.

Suzann Larsdotter har grävt i arkiven och vecklat ut en berättelse som ger oss en unik inblick i hur det var att leva som lesbisk i 1940-talets Stockholm.

Polisrapporterna, rättegångsprotokollen och förundersökningen är alla offentliga dokument som går att ta del av på Stockholmskällan.

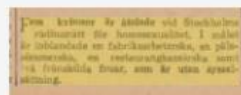
☞ Du hittar rättshandlingarna på Stockholmskällan.

TIDNINGSURKLIPP FRÅN TIDEN

Två tidningsurklipp från Dagens Nyheter, 1943-09-10

“
En synnerligen ruskig historia...
Första gången i Stockholm avslöjas en
hel liga av homosexuella kvinnor.

– Aftonbladet 1943-06-08

I Kungliga bibliotekets dagstidnings-arkiv går det att hitta mängder av artiklar om "den lesbiska ligan" som Aftonbladet benämner kvinnorna. Du kan själv leta efter artiklar i söktjänsten online, men för att läsa hela artiklarna digitalt behöver du oftast söka i artikeldatabasen på plats på Kungliga biblioteket.

☞ Sök bland KB:s tidningar.

Fotografier från Katarina Taikons Stockholm

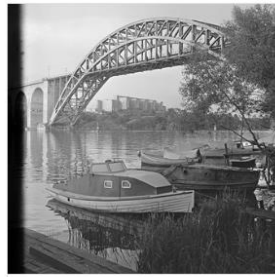
Porträtt av Katarina Taikon.

🏛️ 1953
📷 Foto

Tanto sockerbruk vid Årsta strandväg sett ifrån Årsta Holmar

🏛️ 1890 - 1920
📷 Foto

Årstaviken. Motorbåtar vid stranden under Årstabron. Södersiukhuset i

🏛️ 1940 - 1949
📷 Foto

Ringvägen 23, Maria folkskola, nuvarande Mariaskolan. Barn leker på skolaården

🏛️ 8 november 1943
📷 Foto

Fotograf: Ericsson (SvD).
Stockholms stadsmuseum

Interiörbild från den första skolan för romer som just öppnats i familjen Taikons tält vid romernas läger vid Lilla Sköndal i Gubbängen. Till höger eleven Singoalla Taikon med sin son i knät.

Stockholmskällan

- Skapa presentationer
- Guidade turer och stadsvandring
- Filmer och podcast

- Reflektion i loggbok, diskussioner.
- Bedömning enligt checklista
- Muntlig presentation.
- Skriftlig uppgift om case och källkritik.

Checklista Förskoleklass – årskurs 6

Årskurs	Aktivitet	Syfte
Förskoleklass	Titta på bilder och filmer tillsammans och reflektera över sanningshalten. Leka viskleken. Förstå att allt som sägs inte är sant. Någon kan ha missförstått eller hört fel.	Få förståelse för att det finns information som går att lita på och annan information som inte går att lita på. Att någon far med osanning betyder inte alltid att det är avsiktligt.
1	Göra en egen film, till exempel stop-motion. Läsa rubriker och annonser i en tidning.	Få förståelse för hur en film blir till och att en film inte alltid stämmer överens med verkligheten. Skilja reklam/annonser från en artikel.
2	Göra en fråga-svar-intervju med en klasskompis om ett ämne som klasskompisen kan. Till exempel en idrott som klasskompisen utövar.	Genomföra en intervju och få förståelse för olika typer av källor och främst vad en förstahands- eller primärkälla är.
3	Läsa faktaböcker, söka information på nätet och på bibliotek. Göra en egen digital eller analog faktabok.	Bli producent av trovärdig information. Lära sig känna igen fakta och kunskap och att använda trovärdiga källor.
4	Göra en enkätundersökning och sammanställa svaren. Kommunicera ett budskap för att påverka andra.	Stärka elevernas demokratiska kompetenser och lära sig strategier för att kommunicera på nätet.
5	Söka och värdera information för ett visst syfte.	Tänka källkritiskt men också känna källtillit.
6	Skriva artiklar för en mottagare.	Få förståelse för och känna till olika texttyper och deras delar. Förstå vad en vinkel och urval av information är.

Checklista Årskurs 7 – 9

Årskurs	Aktivitet	Syfte
7	<ul style="list-style-type: none"> Söka och värdera information från olika typer av källor och med olika metoder. Undersöka upphovsrättsliga regler genom att själv använda exempelvis Creative Commons. 	<ul style="list-style-type: none"> Förstå hur medielandskapet är uppbyggt och hur algoritmerna påverkar vilken information vi tar del av och eventuellt vilka beslut vi fattar. Lära sig att alltid reflektera över vilket syfte och vilka drivkrafter som ligger bakom olika typer av information. Lära sig om hur upphovsrätten fungerar.
8	<ul style="list-style-type: none"> Skriva en debattartikel avsedd för publicering. Använda och sätta ihop text, bild, ljud och film för att ge en viss effekt hos mottagaren. 	<ul style="list-style-type: none"> Förstå skillnaden mellan neutrala och värdeladdade ord. Underbygga sitt resonemang med olika källor och argument med ett särskilt ändamål. Förstå hur man använder språk, texttyper och olika kanaler för att nå en viss grupp av mottagare.
9	<ul style="list-style-type: none"> Yrkesreportage Skapa en egen hemsida 	<ul style="list-style-type: none"> Sätta ihop bild, text och ljud till en ändamålsenlig helhet. Anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang. Förstå hur man skapar trovärdighet och presenterar sig själv eller ett specifikt ämne i bild, text och layout.

Checklista Årskurs 1–3, gymnasium

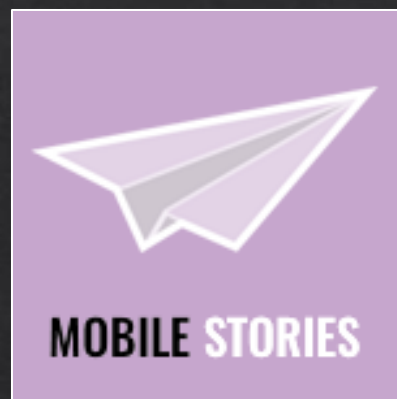
Årskurs	Aktivitet	Syfte
1	<ul style="list-style-type: none"> Historiebruk och källkritik. Skriva debattartiklar avsedda för publicering. Informationssökning och faktagranskning. 	<ul style="list-style-type: none"> Få förståelse för att händelser kan vinklas på olika sätt och utifrån olika syften. Känna igenom olika texttyper och kunna värdera den information som finns i olika typer av källor.
2	<ul style="list-style-type: none"> Använda trovärdiga källor och bevis i sina resonemang för att underbygga argumentationen. Informationssökning och faktagranskning. 	<ul style="list-style-type: none"> Få förståelse för skillnaden mellan åsikt och faktagranskning. Sätta upp mål och ta reda på vad som krävs för att fullfölja målen. Kunna värdera information för att kunna fatta välinformerade beslut.
3	<ul style="list-style-type: none"> Göra en plan för ekonomi, hushåll, studier och/eller arbetsliv. Sprida information till en relevant målgrupp om vad som är viktigt att veta inte livet som myndig. Informationssökning och faktagranskning. Skriva CV. 	<ul style="list-style-type: none"> Förbereda sig inför kommande studier/arbetsliv. Få kunskaper om olika utbildnings- och yrkesvägar, kritiskt värdera olika alternativ för boende för att kunna göra välinformerade val. Kunna analysera samspel med omvärlden utifrån perspektivet hållbar utveckling.

Tack!

charlotta.granath@gmail.com

Etiska regler för publicering

MO

Medieombudsmannen

Elevpublicistens etiska regler

Håll dig till sanningen

- Var kritisk mot dina källor
- Skilj på åsikter och fakta
- Låt båda sidor komma till tals
- Håll vad du lovar i din rubrik

Respektera andras integritet

- Fråga alltid de som är med på bild om tillåtelse
- Framhäv inte någons sexuella läggning, religiösa identitet eller etniska härkomst om det inte är relevant i sammanhanget.
- Låt alltid intervjupersonerna granska sina citat om de ber om det.
- Var rädd om dina källor

Värna upphovsrätten

- ◇ Publicera aldrig bild, text eller ljud som du inte är helt säker på att du får använda.

Yrkescollage

Förbereda

Film: Redraw the balance.

- Yrkesspanare. Vilka yrken finns på skolan? Vilka utbildningar krävs?
- Yrken i litteratur.

Normkritik

Skolan har ett viktigt kompensatoriskt uppdrag och det är viktigt att arbeta med normkritisk vägledning för att motverka traditionella könsroller eller för att bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av kön eller social eller kulturell bakgrund.

Foto: MullenLowe London for Inspiring the Future

Söka och värdera

Sök information och olika bilder av yrken.

Källor: Arbetsförmedlingen, www.framtid.se

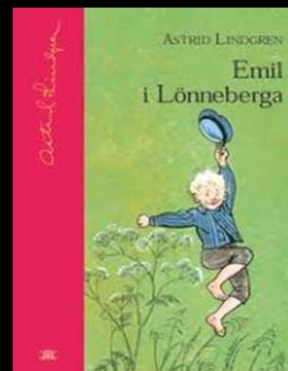
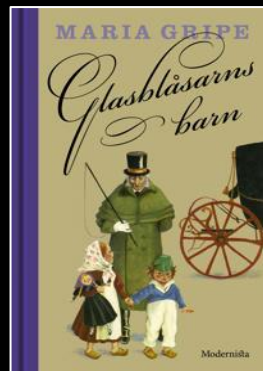

- Lärare: Dela ut ett yrke till eleverna.
- Elever: Leta fram så många bilder som möjligt av yrket.

- Vad ser du i bilden?
- Hur är bilden tagen? Perspektiv, färger, miljö.
- Vad får du för känsla när du tittar på bilden.
- Vad är det för typ av bild? Reklam, nyhetsbild, konst?
- Vad tror du att fotografen vill säga med bilden?

Fotografera yrkesporträtt.

Gör en fotoutställning på skolan med korta citat.

Skapa;

- collage
- en film
- ett yrkes- eller arbetsplatsreportage
- diskutera normer, Försvarsmaktens reklam.

Bjud in till en yrkesmessa – lär om olika utbildningar och yrken

Yrkescollage

- Vilken bild får ni av yrket?
- Vad framgår kring klädsel, ålder, kön och etnicitet i collage?
- Kan både män och kvinnor ha yrket? Förmedlas detta i så fall?
- Behöver man vara klädd på ett visst sätt för att utöva yrket?
- Vilka normer och värderingar förmedlas?
- Hur ser miljön/miljöerna ut?
- Vilka färger används i collage för att visa yrket?
- Är olika arbetsuppgifter synliga?

Normbrytande yrkescollage

- Nya ord; normer, värden, normbrytande. Skriv upp alla nya ord som eleverna kommer i kontakt med.
- Vilka nya diskussioner uppkommer i gruppen?
- Vad är det som är normbrytande? Hur är det synligt?
- Finns det föreställningar och stereotyper kring olika yrken?

Jämföra collage

- Hur uppfattar ni collagen?
- Hur reagerar ni på collagen?
- Vad är det som gör att ni reagerar som ni gör?
- Hur tror du att bilder av olika yrken påverkar dig i ditt val av kommande yrke?

Yrkesmessa

- Bjud in till vernissage.

Checklista vid publicering

- Har du rätt att använda bilden?
- Om du har med citat i ditt reportage – har de som intervjuats fått godkänna dem?
- Om du har med citat i ditt reportage – har de som intervjuats fått se och godkänna dem?
- Förstår intervjupersonen i vilket syfte och sammanhang intervjun är gjord?

Vid publicering av ett yrkesreportage

- Vem är mottagaren?
- Vilka sökord skulle du själv använda om du var i den situationen?

Låt eleverna hitta sökord och begrepp som kan vara bra att ha med i en rubrik.